

Gagauz Çocuk Şiirleri Üzerine

On Gagauz Poetry for Children

Bülent Hünerli¹

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Bülent Hünerli (Doç. Dr.),
Kırklareli Üniversitesi Fen-Edebiyat
Fakültesi ÇTLE Bölümü, Kırklareli, Türkiye.
E-posta: hbulent80@gmail.com
ORCID: 0000-0002-5668-3942

Başvuru/Submitted: 28.05.2023
Revizyon Talebi/Revision Requested:
05.06.2023
Son Revizyon/Last Revision Received:
06.06.2023
Kabul/Accepted: 12.06.2023

Atıf/Citation: Hünerli Bülent, "Gagauz Çocuk Şiirleri Üzerine", *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 39 (2022), s. 1-12
<https://doi.org/10.26650/gaad.1304708>

ÖZ

Gagauz çocuk şiirlerinde genellikle basit ve akıcı bir dil kullanılır ve çocukların anlayabileceği temalar bulunur. Bu şiirlerde sıkça doğa, hayvanlar, aile ilişkileri, arkadaşlık, oyunlar ve günlük yaşam gibi konular ele alınır. Şiirler; genellikle ritim, tekrarlar, kafiye ve şiirsel dil kullanımıyla çocukların dikkatini çekmeyi amaçlar. Gagauz çocuk şiirlerinde geleneksel motifler, efsaneler ve mitolojik öğeler de yer alabilir. Bu şekilde, çocuklar kendi kültürel miraslarına aşına olurken aynı zamanda yaratıcı düşünme ve hayal gücünü de geliştirirler. Gagauz çocuk şiirleri, genellikle okullarda ve çocuk edebiyatı dergilerinde yayınlanır. Ayrıca, Gagauz Yeri'nde düzenlenen çeşitli etkinliklerde de bu şiirler, Gagauz çocukları tarafından coşkulu bir şekilde okunur. Çocuk şiirleri, Gagauz dilinin ve kültürünün gelecek nesillere aktarılmasında da önemli bir rol oynar. Bu şiirler, çocukların dil becerilerini geliştirmelerine, duygusal ifade yeteneklerini güçlendirmelerine ve kendi kültürel kimliklerini keşfetmelerine yardımcı olur. Son yıllarda Gagauz çocuk şiirlerine olan ilgi artmaktadır. Çeşitli kurum ve kuruluşlar, Gagauz yazarlarını ve Gagauzca yayın yapan dergileri desteklemektedir. Yine çocuk şiirleri basılı olmayan medya kuruluşlarında da (televizyon, radyo vb) okunmaktadır. Bu durum var olma mücadelesi gösteren Gagauzca gibi diller için son derece önemlidir. Çalışmada umumiyetle Gagauz çocuk şiirlerinin tarihçesi, içerikleri ve yazarları üzerinde durulacaktır. **Anahtar Kelimeler:** Gagauz, Çocuk Edebiyatı, Çocuk Şiirleri, Edebiyat, Gagauz Yeri

ABSTRACT

Gagauz poetry for children generally uses simple fluent language and contains themes children can understand. These poems frequently deal with subjects such as nature, animals, family relationships, friendship, games, and daily life. Poetry generally aims to attract children's attention with the use of rhythm, repetition, rhyme, and poetic language. Traditional motifs, legends, and mythological elements may also be included in Gagauz poetry for children. In this way, children develop their creative thinking and imagination while becoming familiar with their own cultural heritage. Gagauz

poetry for children is usually published in schools and children's literature magazines. In addition, these poems are read enthusiastically by Gagauz children at various events held in Gagauz Yeri. This poetry for children also plays an important role in transferring the Gagauz language and culture to future generations and help children develop their language skills, strengthen their ability to express themselves emotionally, and discover their own cultural identity. Interest in Gagauz poetry for children has increased in recent years. Various institutions and organizations support Gagauz authors and magazines that publish in the Gagauz language. Again, the children's poems are read in non-printed media, such as on television or the radio. This is extremely important for languages struggling to survive such as Gagauz. This study provides a general discussion of the history, contents, and authors of Gagauz poetry for children.

Keywords: Gagauz, Children's Literature, Poetry for Children, Literature, Gagauzia

EXTENDED ABSTRACT

Poetry for children is a world-wide genre of poetry written for children and has a long history. Children's literature is written to develop children's language skills, to nurture their imagination, and to offer fun and instructive experiences. In line with this, poetry for children has emerged as the collection of poems that contribute to children's language development, that amuse them, and that make them think.

The Gagauz literature emerged in the 19th century in order to develop and preserve the Gagauz language in Gagauzia. Religious texts and folk tales mostly occurred at the forefront in the early period of Gagauz literature, with specific information about children's literature being limited. However, more specific steps regarding the development of Gagauz children's literature and the emergence of poetry for children were able to be taken in the second half of the 20th century, during which time various studies were carried out on preserving and disseminating the Gagauz language and culture. Gagauz authors and poets have written works for Gagauz children and contributed to the development of the Gagauz children's literature. Schools, children's literature magazines, and cultural events in Gagauzia played a great role in the spread and growing popularity of Gagauz poetry for children. Gagauz poetry for children has poems written for children in the Gagauz language and on its culture. These poems have been written to improve the language skills of Gagauz children, strengthen their cultural identity, and contribute to their emotional development. Gagauz poetry for children forms an important part of Gagauz literature and is popular with children in general. Various themes are addressed in Gagauz poetry for children. These themes can include nature, family, friendship, animals, adventure, games, fairy tales, heroism, and education and focus on the issues children encounter in their daily lives with the aim of conveying messages about values, cultural heritage, and life skills. For example, children learn concepts in the nature-themed poems about things such as environmental protection and love of nature while also discovering the beauties of nature. Family- and friendship-themed poems emphasize values such as love, loyalty, and solidarity. Local mythological and folkloric elements are also frequently used in Gagauz poetry for children. Legendary characters, mythological elements, and references

to local folk tales help children become more connected to Gagauz culture and traditions. These elements feed children's imaginations and increase their interest in folkloric heritage. In addition, children's grow in awareness regarding discovering their own cultural identities and protecting their values through Gagauz poetry for children. This poetry also aims to express language and style in a catchy way that children can understand. These poems generally use a rhyming language and provide rhythmic fluency. Carefully chosen words help children develop their language skills while expanding their vocabulary. Simple and understandable language is preferred so that children can enjoy reading and understanding the poems. Gagauz poetry for children has both purposes both educational and entertaining. These poems allow children to develop their language skills, increase their emotional expression and nurture their imaginations. They also provide children with opportunities to develop their own thinking skills, use their creativity, and explore their ability for self-expression. Gagauz poems for children are often published and presented in children's literature magazines, as well as in schools and events held in Gagauzia. The poems may also be presented in poetry reading competitions among children or in performances at school events.

Gagauz poetry for children plays an important role in transferring the Gagauz language and culture to future generations. These poems contributed to the development of Gagauz children's literature with poems reflecting the Gagauz language, culture, and values onto children. Gagauz poetry for children is an important tool that helps Gagauz children strengthen their identities, express themselves and make sense of the world. In addition, children's love and devotion to the Gagauz language is reinforced through these poems as they explore the magical world of poetry. Gagauz poetry for children is an invaluable part of the Gagauz literature as well as a legacy to be passed on to future generations. These poems inspire children to preserve and perpetuate the power of language, cultural identity, and local values and can be seen as a promising sign that the Gagauz language and culture will survive into the future.

Giriş

Türk dünyasının batısında yaşayan ve Ortodoks bir halk olan Gagauzlar, bugün toplu bir şekilde Moldova, Ukrayna başta olmak üzere Bulgaristan ve Yunanistan'da yaşamaktadırlar. Bunun dışında çeşitli sebeplerle farklı ülkelere (Türkiye, Rusya, Avrupa ülkeleri vb.) yerleşmiş çok sayıda Gagauz da bulunmaktadır. Bahsi geçen ülkeler içinde sadece Moldova'da yaşayan Gagauzların belli siyasi hakları olduğu görülür. Bu Gagauzlar, *Gagauz Yeri* adında özerk bir bölgede yaşamaktadırlar. Ayrıca Ukrayna'daki Gagauzların toplu olarak yaşadığı yerlerde, haftada iki saat ana dili eğitimi verilmektedir. Diğer ülkelerde (Bulgaristan, Yunanistan) yaşayan Gagauzların ise herhangi bir hakları (eğitim, siyasi) bulunmamaktadır. Buna bağlı olarak da bu ülkelerdeki Gagauz dili konuşur sayısı yıldan yıla azalmaktadır.

Moldova Gagauzları, SSCB'de en son yazı diline kavuşan halktır.¹ 1957'de resmî anlamda Kiril temelli Gagauz alfabesinin kabul edilmesinden iki sene sonra (1959) Gagauzca eserler vermeye başlanmıştır.² Gagauzların geç bir dönemde yazı diline kavuşması nedeniyle yazılan ve basılan edebî eserlerin sayısı azdır. Diğer bir deyişle zaman zaman kesintili de olsa 64 yıllık yazılı bir edebiyat söz konusudur. Kiril temelli alfabe ile hazırlanan ilk çalışma Gagauzca Dionis Tanasoglu'nun kaleme aldığı *Bucaktan Seslär* adlı eserdir.³ Bu çalışmada Gagauz yazarlarının şiirlerinden ve Gagauz folklorundan örnekler bulunmaktadır. Sonraki dönemlerde çeşitli müellifler daha çok şiir olmak üzere farklı türde eserler vermişlerdir. Gagauzlar, 1993 yılında ise Latin alfabesine geçmişlerdir. Latin temelli alfabenin kullanılmasıyla ilgili ilk girişimler *Ana Sözü* gazetesinde görülmektedir. Hâlen de bu alfabe kullanılarak eserler vermeye devam edilmektedir.

Gagauz edebiyatının kökenleri 20. yüzyılın başlarına kadar uzanır. Bu dönemde Gagauzlar; kutsal metinler, dualar ve ibadet kitapları şeklinde dini edebiyat üretmeye başlamışlardır. Rusça, Bulgarca ve Rumence gibi dillerden Gagauz diline yapılan çeviriler de bu dönemde gerçekleşmiştir. Sovyet devri ise Gagauz edebiyatı için önemli bir dönem olmuştur. Bu devirde Gagauz edebiyatı, sosyalist gerçekçilik akımı etkisi altında şekillenmiştir. Gagauz yazarlar, sosyalist ideolojiyi yansıtan eserler kaleme almış ve Gagauz halkının yaşamını ve toplumsal değişimi konu alan çalışmalar üretmişlerdir. Sovyet döneminin sonlarına doğru, Gagauz edebiyatında millî kimlik teması güçlenmiştir. Bu devirde Gagauz edebiyatı, Gagauz kültürünün ve kimliğinin güçlendirilmesi amacıyla önemli bir rol oynamıştır.

Gagauzların güçlü bir sözlü halk edebiyat kültürü vardır. Mâniler, türküler, bilmece, atasözleri vb. bu halk edebiyatı ürünleri içinde yer alır. Bunlar çeşitli eserlerde yayımlanmıştır. Yazılı Gagauz edebiyatı ise daha çok şiir üzerinde gelişmiştir. Düzyazı şeklinde olan roman,

1 Nadejda Ozakdag, "Grafıçeskiye i Orfografiçeskiye İzmeneniya v Gagauzskom Yazıke", *Rossiyskaya Tyurkologiya*, No: 2 (7), (2012), s. 31-40.

2 Bu tarihten önce Mihail Çakır'ın yazmış olduğu bazı Gagauzca eserler de vardı. Bunlar Slav ve Rumen alfabesi ile yazılmıştır.

3 Dionis Tanasoglu, *Bucaktan sesler- Literatura yazıları*, Kişinev: Kartya Moldovenyaske, 1959.

hikâye vb. eserlerin sayısı oldukça azdır. Her Gagauz yazarının en az bir şiir kitabı bulunmaktadır ve bu yazarların çoğu, çocuk şiirlerine de yer vermiştir. Yazılı Gagauz edebiyatı, kaynağını halkın yaşantısından alır. Dolayısıyla ninni, masal, bilmecede olduğu gibi çocuk şiirlerinde de halkın kültürel dokusunu görmek mümkündür.

Gagauz çocuk edebiyatı, dil, kültür ve değerlerini yansıtan özgün hikâyeler, masallar, şiirler ve diğer yazılı eserleri içerir. Bu çalışmalar çocukların eğitimi, eğlencesi ve kültürel kimliklerinin güçlendirilmesi amacıyla yazılmıştır. Gagauz çocuk edebiyatının örnekleri arasında yerel mitoloji ve efsanelere dayanan masallar, hayvan hikâyeleri, aile ve arkadaşlık ilişkilerini konu alan öyküler ve doğa sevgisini aşilamayı hedefleyen şiirler bulunmaktadır. Bu eserler genellikle Gagauz dilinde yazılır; ancak bazıları Moldova'nın resmi dili olan Rumence veya diğer dillerde de yayınlanmıştır. Gagauz çocuk edebiyatının gelişimi ve yaygınlaşması, Gagauz kültürünün ve dilinin korunması ve gelecek nesillere aktarılması için önemli bir rol oynamaktadır. Bu eserler, çocukların dil becerilerini geliştirmelerine, yerel kültürlerini tanımalarına ve benimsemelerine, hayal güçlerini ve yaratıcılıklarını geliştirmelerine yardımcı olur.

Gagauz edebiyatında özellikle çocuk şiirleri üzerine yapılmış detaylı bir akademik inceleme yapılmamıştır.⁴ Dolayısıyla bu alan incelenmeye açıktır. Hâl böyle iken Gagauz çocuk şiirlerinin içeriklerine ve çocuk şiirleri yazan Gagauz şairlerine genel hatlarıyla bakmak faydalı olacaktır:

Gagauzlardaki çocuk edebiyatının ilk örneklerini Nikolay Arabacı vermiştir. Arabacı'nın 1957'den önce çeşitli dergi ve gazetelerde yayınlanmış çocuk şiirleri vardır.⁵ Sonrasında Gagauz yazı dilinin oluşum aşamasında önemli bir yere sahip Dionis Tanasoglu'nun, çocuklar için *Kuşlar Bey Seçerlär* adlı şiiri yazdığı görülür. Bu şiirde insanın zorluklarla savaşması ve onların üstesinden gelebilmesi anlatılmaktadır.⁶ Dimitri Karaçoban'ın *Sallangaç Türküsü* adlı şiirinde ise Gagauz tarihinden izler görülmektedir. Bununla beraber şiirde lirik bir anlatım da vardır.⁷ Mina Köse'nin iki çocuk şiiri kitabı vardır. İlkokul çocukları için *Hazır ol!* ve *Sabansêrsın, gün!* adlı çalışmalarını yayımlamıştır. Bu iki kitapta, Gagauz halkının yaşamındaki unsurlar anlatılmıştır. Genellikle kullandığı hayvan figürleri üzerinden okuyucularına ılımlı bir bakış açısı

4 Mustafa Argunşah, "Çağdaş Gagauz Şiiri" adlı yazısında zaman zaman çocuk şiirleri yazan şahsiyetlere ve çocuk şiirlerinin konularına değinmiştir. (Mustafa Argunşah, "Çağdaş Gagauz Şiiri", *Gagauz Yazıları*, Kayseri: Türk Ocakları Kayseri Şubesi Yayınları, 2007, s. 129-154). Nevzat Özkan tarafından hazırlanan *Gagavuz Edebiyatı* adlı eserde ise "Çocuk Şiirleri" başlığı altında ninni, oyun türküleri, sayışmacalar, yanılmacalara yer verilmiştir (Nevzat Özkan, *Gagavuz Edebiyatı*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat, s. 104-114).

5 Güllü Karanfil, "Gagavuz Çocuk Edebiyatı", *VI. Uluslararası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumu*, 13-15 Mayıs 2022, Komrat, Moldova, s. 506.

6 Nikolay Baboglu, *Gagauz Dili 7-8.ci Klaslar için*, Kişinev, 1962. s. 208; Nikolay Baboglu-İgnat Baboglu, *Literatura Okumaları 9-10 Klaslar için*, Kişinev, 1988; İgnat Baboglu vd., *Gagauz dili hem literatura okumaları: 6 klas*. Chişinău, 2006. s. 180-181.

7 Stepan Kuroglu (hızl), *Çık Çık Güneş! = Взойди, взойди, солнышко! Сборник стихов, сказок и загадок*, Kişinev: Literature Artistiske, 1981, s. 13; Dimitri Karaçoban, *Persengelär*, Kişinev: Kartya Moldovenyaske, 1970, s. 95-96; Dimitri Karaçoban, *Seçmä Yaratmalar*, Ankara: Türksöy Yayınları, 2004, s. 68-69.

sunar. Öğrencilere, yurduna ve ana diline karşı saygıyı aşılacak ister.⁸ Gavril Gaydarci, *Sal-langaç Türküsü*, *Kara Kotoy* (manzum masal) gibi çocuk şiirlerinde folklorik unsurlar çokça bulunur. Dostluğun öneminden bahseden bu şiirlerde, diyaloglar vardır ve dünyanın güzelliğinden bahsedilir.⁹ Konstantin Vasilioglu, çocuk şiirlerinde genellikle aile yaşantısını ele alır.¹⁰ Sofiya Koca da eserlerinde çocuk şiirlerine yer veren bir şahsiyettir. Onun şiirleri, çocukları daha çok düşünmeye ve okumaya sevk eder. Eserleri kısa ve kafiyeli; üslubu dikkat çekicidir.¹¹ Vasiliy Filioglu, çocuk şiirleri için ayrı bir kitap çıkarmıştır. Bu kitaptaki temalar halk, dil ve ana vatan üzerine yoğunlaşmıştır. Kitabın amacı çocukları bu yönde eğitmektir.¹² Todur Marinoglu, *Benim Sevgili Dostlarım* ve *Tatlı Düşlär* adlı şiir kitaplarında dünya güzellikleri, vatan ve doğa sevgisi, dostluğun önemi, hayvanlar, kuşlar gibi çeşitli temalarda çocuklar için şiirler yazmıştır. Telifleri özellikle dil açısından dikkat çekicidir.¹³

Todur Zanet, *Böcecik* ve *Karımcalık* adlarında iki çocuk kitabı çıkarmıştır. Bu çalışmaların içinde çocuk şiirlerinin yanı sıra türkü, bilmece, tekerleme vb. metinler de bulunmaktadır. Kitaplarda halk âdetlerine, vatan ve ana dil sevgisine yer verilmiştir. Bu şiirler çocuk psikolojisine uygun seçilmiş metinlerden oluşmaktadır.¹⁴ Mariya Mercanka da çocuklar için ayrı bir kitap hazırlamıştır. Bu kitaptaki şiirlerde hem köy hayatı hem de ana dili sevgisi işlenmiştir. Ayrıca eserde atasözü ve deyimlere sıklıkla yer verilmiştir.¹⁵ Vitaliy Boşkov'un çocuk şiirleri ise resimlerle süslenmiş ve dikkat çekicidir.¹⁶ Aleksandra Kristova, eserinde çocuklar için ayrı bir bölüm açmıştır. Burada kurt, kuş, köpek, ördek, kaz vb. hayvan adlarının verildiği şiirler vardır.¹⁷ Valentina Bujilova da çıkardığı üç eserde çocuk şiirlerine oldukça çok sayıda örnek vermiştir. Yazar ilk kitabında *Şiirlär Uşacaklara*; ikinci kitabında *Peetlär Uşaklara*; üçüncü kitabında *Uşaklara Deyni Peetlär* adlarıyla çocuk şiirlerine yer vermiştir. Bu şiirlerde Gagauzla-

-
- 8 Minä Kösä, Hazır ol!: *Стухлар*. Kişinev: Literature Artistiske, 1986; Minä Kösä, *Sabansêersin, Gün!: Peetlär*, Kişinev Literature Artistiske, 1990.
- 9 Stepan Kuroglu (hızl.), *Çik Çik Güneş! = Взоўди, взоўди, солнышко! Сборник стихов, сказок и загадок*, Kişinev: Literature Artistiske, 1981, s. 65-66, 70-77, 112-116.
- 10 Konstantin Vasilioglu, *Kelebek düünü: (Yaratma toplumu küçüklerä deyni)*, Chişinäu: Ştiința, 2008; Konstantin Vasilioglu, *Masallar - Uygun sözlär - Bilmeycelär*. Chişinäu: Ştiința, 2002. s. 87-107; Konstantin Vasilioglu, *Vatanım - Bucak (Şiir toplumu)*, Chişinäu: Ştiința, 2003, s. 25-35.
- 11 Sofya Koca, *Var neyâ yaşamaa*. Kişinöv, 2004, s. 6-90; Sofya Koca, *Şen Alfavit*, Chişinäu, 2006.
- 12 Vasiliy Filioglu, *Ha, tutunalım kol-kola!: Okulda ürenicilerä deyni peet toplumu*. Chişinäu: Safin Grup, 2004.
- 13 Todur Marinoglu, *Tatlı düşlär: Annatmalar, masallar, şiirlär*. Kağul: Raza de Sud, 1997.
- 14 Fedor Zanet, *Karımcalık: Peetlär*, Kişinev, 1989; Todur Zanet, *Böcecik, Körpelerä deyni Bukvalık*, Kişinev: Lumina, 1991; Todur Zanet, *Böcecik*, Ankara, 2012.
- 15 Mariya Mercanka, *Haydin okumaa. Yaratma toplumu uşaklara*. Chişinäu: Pontos, 2013.
- 16 Vitaliy Boşkov, *Ayazma: Peetlär*, Odesa: Mayak, 1995 s. 8-9; Vitaliy Boşkov, *Bukvaların Horusu-Aylerin Aylesi*, Kiyiv, 1997.
- 17 Aleksandra Kristova, *Cıvırlığa türküsü*, Komrat: Tipografia Centrală, 2018, s. 63-68.

rın gündelik hayatta karşılaştıkları bitki ve hayvanlar, çeşitli özellikleriyle anlatılmıştır.¹⁸ Yine Gagauz edebiyatının Ezop'u olarak adlandırılan Ukrayna Gagauz'u Vasili Uzun'un özelliklerle hayvanları konuşturduğu ve güney diyalekti ile yazdığı *Kalbim* adlı şiir kitabında çocuklara yönelik şiirler de bulunmaktadır.¹⁹

İlk defa olarak çocuk şiirleri, şarkıları, masalları ve bilmeceleleri Stepan Kuroglu tarafından hazırlanan *Çık, Çık, Güneş!* adlı eserde toplanmıştır. Kuroglu, bu eseri özellikle küçük çocuklar ve ilköğrencileri için hazırlamıştır. Eser farklı yazarların (Dmitriy Kara Çoban, Stepan Kuruoglu, Gavril Gaydarcı, Mina Kösä, Nikolay Baboglu, Petr Çebotar) katkısının bulunduğu bu alandaki (çocuk edebiyatı) ilk çalışmadır. Metinlerde akıllı olmak, dünya güzelliğini korumak, anne, baba ve kardeşleri sevmek vb. konulara yer verilmiştir.²⁰ Todur Angeli ise Agniya Barto'nun Rusça çocuk şiirlerini Gagauzcaya çevirmiştir.²¹ Yine çocuklar için 1998 yılında *Beygircik-Kamburcuk* adıyla Rusçadan çevrilen ve üç bölümden oluşan nazım biçiminde masal yayınlanmıştır.²² 2022 yılında YTB yardımıyla Güllü Karanfil tarafından hazırlanan *Gagauzum Bän* adlı çocuk şiirleri kitabı çıktı. Bu eserde beş kadın Gagauz şairinin çocuk şiirlerine yer verilmiştir.²³ Aynı şekilde YTB'nin katkılarıyla Güllü Karanfil tarafından hazırlanan *Masal Küpü 1 ve Masal Küpü 2* adlı kitaplarda farklı nazım türünde Gagauz çocuk masalları bulunmaktadır.²⁴ Bunların dışında son dönemde yayınlanan Gagauzca ders kitaplarında, Gagauz edebiyatından örnekler verilirken çocuk şiirlerine de değinilmiştir.²⁵

-
- 18 Valentina Bujilova, *Soluyan Sözlär*, (hzl. Bülent Hünerli), Çanakkale: Paradigma Akademi, 2019; Valentina Bujilova, *Sonsuza Uçak Kuşlar*, (hzl. Bülent Hünerli), Çanakkale: Paradigma Akademi, 2020; Valentina Bujilova, *Gökteki Laflık*, (hzl. Bülent Hünerli), Çanakkale: Paradigma Akademi, 2021 Bujilova'nın ilk iki kitabındaki çocuk şiirleri üzerine ayrıntılı bir çalışma Ertuğrul Karakuş tarafından yapılmıştır. Ertuğrul Karakuş, "Gagauz Şair Valentina Bujilova'nın Çocuk Şiirlerine Çocuğa Görelik İlkesi Işığında Bir Bakış", *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 8, 2021, s. 93-105.
- 19 Vasili Uzunov, *Kalbim*, (hzl. Nina İvanovna Deyneka), Bolgrad: Art-Yug, 2014. Ayrıca Vasili Uzunov'u tanıtan ve onun şiirlerindeki söz varlığının incelendiği bir çalışma bulunmaktadır: Bülent Hünerli, "Ukrayna Gagauzlarından Şair Vasiliy Uzunov'un Hayatı, Şiirleri Ve Şiirlerindeki Söz Varlığı", *Karadeniz Araştırmaları*, XVI/61, s. 56-65.
- 20 Stepan Kuroglu (hzl.), *Çık Çık Güneş!* = *Взоўди, взоўди, солнышко! Сборник стихов, сказок и загадок*, Kişinev: Literature Artistiske, 1981, s. 8, 10-11, 14-15, 24-32, 35-38, 40-43, 43-48, 49, 52-53, 54-56, 58-65, 67-68, 78-92, 94-115.
- 21 Agniya Barto, *Uşaklar için Peet*, (Çev. Todur Angeli), Kişinev, 2010.
- 22 Petr P. Erşov, *Beygircik-Kamburcuk*, (Çev. İliya Hadji), Kahul: Sayın Yayıncılık, 1998.
- 23 Güllü Karanfil (hzl.), *Gagauzum Bän*, Komrat: Descrierea CIP a Camerei Naşionale a Cărţii din Republica Moldova, 2022.
- 24 Güllü Karanfil (hzl.), *Masal Küpü 1-2*, Komrat: Descrierea CIP a Camerei Naşionale a Cărţii din Republica Moldova, 2022.
- 25 Nikolay Baboglu, *Literatura Sabaalıkları Uşak Başçalarında*, Kişinev, 1990; Konstantin Vasilioglu, *Bukvalık*. Chişinău, 1996; Nikolay Baboglu-İgnat Baboglu, *Gagauz literaturası: Hrestomatiya VII-ci klaslar için*. Chişinău, 1997; Nikolay Baboglu-İgnat Baboglu, *Gagauz literaturası: Hrestomatiya VIII-ci – IX-cu klaslar için*. Chişinău, 1997; Nikolay Baboglu-İgnat Baboglu, *Gagauz literaturası: Hrestomatiya X-cu – XI-ci klaslar için*. Chişinău, 1997; Minä Kösä, *Okumak kiyadı 2-ci hem 3-cü klaslarda dış okumakları için*, Chişinău: Ştiința, 1997; Alcătuitor Konstantin Vasilioglu, *Sızıntık: Hrestomatiya 1-2 klaslar için*, Chişinău: Ştiința, 1997; Konstantin Vasilioglu, *Yıldızçık: Üüretmək kiyadı gagauz şkolaların 1-ci klaslarına deyni*. Chişinău, 2006.

Ayrıca *Andrey Koçancı, Petr Çebotar, Olga Radova, İ. Hacı, Tudora Arnaut, Güllü Karanfil, Alöna Eroğlo, Vasilisa Tukan, Vasiliy Uzunov, Georgiy Topal, Viktor Kopuşçu* gibi şairlerin eserlerinde de çocuk şiirleri bulunmaktadır.

Gagauzya'da Gagauz çocuk şiirlerini içeren bazı çocuk dergileri de bulunmaktadır. *Kırlangaç* adlı dergi 1989'dan 2002'ye kadar basılmıştır. *Güneşçik* dergisi 1996'dan itibaren günümüze kadar yayınlanmaktadır. Bu dergi hem çocuklar hem de gençler için çıkarılmaktadır. *Guguşçuk* ise yeni bir Gagauz çocuk dergisidir. 2021 yılında yayın hayatına başlamıştır. Dergi YTB'nin desteği ile çıkarılmaktadır. Zikredilen bu dergilerde Gagauz çocuk şiirlerine sıklıkla yer verilmektedir.

Son olarak Komrat'ta Gagauz ve dünya çocuk edebiyatı ürünlerinin bulunduğu Uşak Bibliotekası (Çocuk Kütüphanesi) adlı bir yer bulunduğunu zikretmek gerekir. Gagauz çocukları buraya gelip çeşitli başlıklardaki şiirleri okumaktadırlar.

Gagauz çocuk şiirlerinde çeşitli temalar ele alınır. İşte Gagauz çocuk şiirlerinde yaygın olarak kullanılan bazı temalar ise şunlardır:

Doğa: Gagauz çocuk şiirlerinde doğa ve doğal unsurlar sıkça yer alır. Şiirlerde ağaçlar, çiçekler, kuşlar, hayvanlar ve mevsimler gibi doğa öğeleriyle ilgili betimlemeler vardır. Bu temaya yönelik şiirler, çocukların doğayı tanımalarını, ona duyarlı olmalarını ve çevreyi koruma bilincini geliştirmelerini sağlar.

Arkadaşlık ve Dayanışma: Gagauz çocuk şiirlerinde arkadaşlık, dostluk ve dayanışma gibi değerler önemli bir yer tutmaktadır. Şiirlerde arkadaşlığın önemi vurgulanır, paylaşım, yardımlaşma ve birlikte oyun oynama gibi konular işlenmektedir. Bu temalar, çocuklara sosyal ilişkilerin değerini anlatarak empati yeteneklerini geliştirmektedir.

Aile: Aile ilişkileri de Gagauz çocuk şiirlerinde sıkça yer almaktadır. Anne, baba, kardeşler ve büyük ebeveynlerle ilgili sevgi, saygı, koruma ve güven gibi duyguları ifade eden sözler şiirlerde bulunmaktadır. Bu tarz içerikler çocukların aidiyet duygusunu güçlendirmekte ve aile değerlerine vurgu yapmaktadır.

Hayal Gücü ve Macera: Şiirlerde fantastik olaylar, masalsı karakterler ve hayali dünyalar anlatılmaktadır. Nitekim hayal gücü ve macera şiirlerin vazgeçilmez öğeleridir. Bu temalar, çocukların yaratıcılıklarını geliştirmekte, hayal kurmalarını teşvik etmekte ve sınırlarını aşmalarına yardımcı olmaktadır.

Eğitim ve Öğrenme: Şiirlerde okul, öğretmenler, kitaplar, öğrenme süreci ve merak gibi konular ele alınmaktadır. Bu temalar, çocuklara öğrenmeye olan ilgilerini artırmakta, bilgi edinmeyi teşvik etmekte ve okul hayatına olumlu bir bakış açısı kazandırmaktadır.

Zikredilen öğeler Gagauz çocuk şiirlerinin yeni nesile değerler, kültürel miras ve yaşam becerileri konusunda mesajlar iletmek amacıyla kullanıldığı örneklerden sadece birkaçıdır.

Sonuç

Çocuk edebiyatı, son dönemlerde yalnızca edebiyatçıların ilgi alanına girmeyip eğitimcilerin ve pedagoglarında da önem verdiği bir saha hâline dönüşmüştür. Dünyada bu alanda çalışmalar nitelik ve nicelik olarak artmaktadır. Aynı durum Gagauzlar için de geçerlidir. Yani yükselen bir ivme ile Gagauzca basılan dergi, kitap vb. çalışmalarda çocuk edebiyatı örnekleri yer almaktadır. Bunu özellikle son dönemde yapılan çalışmalarda görmek mümkündür. Gagauz çocuk edebiyatının en önemli parçası olan şiirler ise çocuklarda ana dil bilincinin oluşturulmasında, Gagauz kültürel özelliklerinin aktarılmasında en baştan beri başat bir rol oynamaktadır. Çünkü şiir türünün diğer edebî türlere oranla taşıdığı estetik, manzum ve melodik öğeler, tüm dünyadaki diğer lisanlarda olduğu gibi Gagauz çocuklarının zihninde kendi kültürel ve dilsel kazanımların kalıcılığını artırmaktadır. Dolayısıyla kaybolmaya yüz tutmuş bir dil olan Gagauzcanın ve Gagauz kültürünün gelecek nesillere aktarılmasında edebiyatın, özelinde çocuk şiirlerinin büyük ehemmiyet arz ettiği açıktır.

Gagauz Çocuk Şiirinden Örnekler

Gök Kuşaa Renkleri

İlkin kırmızı gider -
Olmuş karpuz benzeeer!
Taa benzeeer patlacana,
İ onu, bakacaana!

İkinci - o turuncu,
Boyamış abrikosu!
Şefteli hem zerdeli -
Turuncu onnar, belli!

Üçüncü - o sarıca,
Düşmüş küçük pilicâ!
Taa sarı olêr armut,
Eer aaçtan düşsârsâ, tut!

Dördüncü - eşil hıyar,
Başçada - uzun boyar,
Yapracık, otçaaaz - eşil,
Çam - eşil, bunu da bil!

Beşinci - gök maavisi,
Renklerden o - en iisi!
Gök maavisi - nicä gök,
Ondan taa gözäl hiç yok!

Altıncı - haliz maavi,
Gök maavisindän kaavi!
Neredä maavi beniz?
Neredä derin deniz!

Zambak rengi - edinci,
Sevmiş onu çiçecik!
Zambak, zümbül, ergivan -
Zambak benizindä var!²⁶

Çekirgenin Düünürlüü

Şen Çekirge bütün yaz
Türkü çalmış dolu aaz
açan kış bastı birden
Gecä olmuş zihirdän
Saurarsa sauriy
Sansın ateş kauriy.
Tepesine düşmüş kraa
Kaybeliy baara-baara
Annamış ani izmet
Verecek ona küvet
İç güvälen kariya
Gitmiş Çekirge Ariya.
Sülenärmış Kapuda:
<<Kara bulut havada,
Kuanım sarı ildız,
Ne buuşıysın sen yalnız?
Sen versene bana can-
Gece-gündüz çalacam!
Kış için tut kavalcı,
Ben Çekirge-çalgıcı! >>
Aarı demiş: <<Ne üünmää,

26 Bujilova, *Gökteki Laflık*, s. 84-85.

Döşekte yatmaa günää.
 Sesini arcama, brak,
 Sen çalıysın pek kıvrak,
 Dikine tut kafai,
 Tuttur beendin avai!
 Te sana, Çekirge yol,
 İşlemää lüzımdı, ool!²⁷

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Bibliyografya/Bibliography

- Argunşah, Mustafa, "Çağdaş Gagauz Şiiri", *Gagauz Yazıları*, Kayseri: Türk Ocakları Kayseri Şubesi Yayınları, 2007, s. 129-154.
- Baboglu, İgnat vd., *Gagauz dili hem literatura okumakları: 6 klas*. Chişinău, 2006.
- Baboglu, Nikolay-Baboglu İgnat, *Gagauz literaturası: Hrestomatiya VIII-ci – IX-cu klaslar için*. Chişinău, 1997.
- Baboglu, Nikolay-Baboglu İgnat, *Gagauz literaturası: Hrestomatiya X-cu – XI-ci klaslar için*. Chişinău, 1997.
- Baboglu, Nikolay-Baboglu, İgnat, *Gagauz literaturası: Hrestomatiya VII-ci klaslar için*. Chişinău, 1997.
- Baboglu, Nikolay-Baboglu, İgnat, *Literatura Okumakları 9-10 Klaslar için*, Kişinev, 1988.
- Baboglu, Nikolay, *Gagauz Dili 7-8.ci Klaslar için*, Kişinev, 1962. s. 208.
- Baboglu, Nikolay, *Literatura Sabaalıkları Uşak Başçalarında*, Kişinev, 1990.
- Barto, Agniyâ, *Uşaklar için Peet*, (Çev. Todur Angeli), Kişinev, 2010.
- Boşkov Vitaliy, *Ayazma: Peetlär*, Odesa: Mayak, 1995.
- Boşkov, Vitaliy *Bukvaların Horusu-Aylerin Aylesi*, Kiyiv, 1997.
- Bujilova, Valentina, *Gökteki Laflık*, (hzl. Bülent Hünlerli), Çanakkale: Paradigma Akademi, 2021.
- Bujilova, Valentina, *Sonsuza Uçak Kuşlar*, (hzl. Bülent Hünlerli), Çanakkale: Paradigma Akademi, 2020.
- Bujilova, Valentina, *Soluyan Sözlär*, (hzl. Bülent Hünlerli), Çanakkale: Paradigma Akademi, 2019.
- Erşov, Petr, *Beygircik-Kamburcuk*, (Çev. İliya Hadji), Kahul: Sayın Yayıncılık, 1998.
- Filioglu, Vasiliy, *Ha, tutunalım kol-kola!: Okulda üürenicilerä deyni peet toplumu*. Chişinău: Safin Grup, 2004.
- Hünlerli, Bülent, "Ukrayna Gagauzlarından Şair Vasiliy Uzunov'un Hayatı, Şiirleri ve Şiirlerindeki Sözlük Varlığı", *Karadeniz Araştırmaları*, XVI/61, s. 56-65.
- Karaçoban, Dimitri, *Seçmä Yaratmalar*, Ankara: Türksoy Yayınları, 2004.
- Karaçoban, Dimitri, *Persengelär*, Kişinev: Kartya Moldovenyaske, 1970.

27 Uzunov, *Kalbim*, 47.

- Karakuş, Ertuğrul, "Gagauz Şair Valentina Bujilova'nın Çocuk Şiirlerine Çocuğa Görelik İlkesi Işığında Bir Bakış", *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 8, 2021, s. 93-105.
- Karanfil, Güllü (hzl), *Gagauzum Bän*, Komrat: Descrierea CIP a Camerei Naşionale a Cărtii din Republica Moldova, 2022.
- Karanfil, Güllü (hzl), *Masal Küpü 1-2*, Komrat: Descrierea CIP a Camerei Naşionale a Cărtii din Republica Moldova, 2022.
- Karanfil, Güllü, "Gagavuz Çocuk Edebiyatı", *VI. Uluslararası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumu*, 13-15 Mayıs 2022, Komrat, Moldova, s. 506.
- Koca, Sofya, *Şen Alfavit*, Chişinău, 2006.
- Koca, Sofya, *Var neyâ yaşamaa*, Kişinöv, 2004.
- Kösä, Minä, Hazır ol!: *Стухлар*. Kişinev: Literature Artistiske, 1986;
- Kösä, Minä, *Okumak kıyadi 2-ci hem 3-cü klaslarda dış okumakları için*, Chişinău: Ştiinţa, 1997.
- Kösä, Minä, *Sabansêrsın, Gün!: Peetlär*, Kişinev Literature Artistiske, 1990.
- Kristova, Aleksandra, *Cıvırlıgı türküsü*, Komrat: Tipografia Centrală, 2018.
- Kuroglu, Stepan (hzl), *Çık Çık Güneş! = Взойди, взойди, солнышко! : Сборник стихов, сказок и загадок*, Kişinev: Literature Artistiske, 1981.
- Marinoglu, Todur, *Tatlı düşlär: Annatmalar, masallar, şiirlär*. Kagul: Raza de Sud, 1997.
- Mariya, Mercanka, *Haydin okumaa. Yaratma toplumu uşaklara*. Chişinău: Pontos, 2013.
- Ozakdag, Nadejda, "Grafiçeskiye i Orfografiçeskiye İzmeneniya v Gagauzskom Yazıke", *Rossiyskaya Tyurkologiya*, No: 2 (7), (2012), s. 31-40.
- Özkan, Nevzat, *Gagavuz Edebiyatı*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat, s.104-114.
- Tanasoglu, Dionis, *Bucaktan sesler- Literatura yazıları*, Kişinev: Kartya Moldovenyaske, 1959.
- Uzunov, Vasili, *Kalbim*, (hzl. Nina İvanovna Deyneka), Bolgrad: Art-Yug, 2014.
- Vasilioglu, Konstantin, *Bukvalık*. Chişinău, 1996.
- Vasilioglu, Konstantin, *Kelebek düünü: (Yaratma toplumu küçüklerä deyni)*, Chişinău: Ştiinţa, 2008.
- Vasilioglu, Konstantin, *Masallar - Uygun sözlär - Bilmeycelär*. Chişinău: Ştiinţa, 2002.
- Vasilioglu, Konstantin, *Vatanım - Bucak (Şiir toplumu)*, Chişinău: Ştiinţa, 2003.
- Vasilioglu, Konstantin, *Sızıntıcık: Hrestomatiya 1-2 klaslar için*, Chişinău: Ştiinţa, 1997. Vasilioglu, Konstantin, *Yıldızçık: Üretmək kıyadi gagauz şkolaların 1-ci klaslarına deyni*. Chişinău: Ştiinţa, 2006.
- Zanet Todur, Böcecik, *Körpelerä deyni Bukvalık*, Kişinev: Lumina, 1991.
- Zanet, Fedor, *Karımcalık: Peetlär*, Kişinev: Literature Artistiske, 1989.